

Małgorzata Rozenbajgier

"Zaspokojenie potrzeb ucznia zdolnego w szkole", Małgorzata Stańczak, Olsztyn 2009 : [recenzja]

Nauczyciel i Szkoła 3 (48), 195-197

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

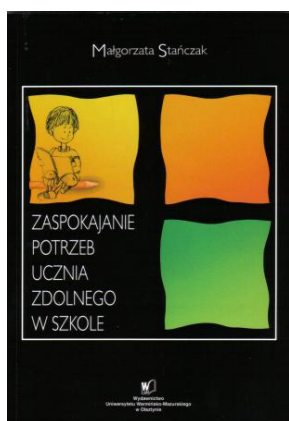
Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Małgorzata ROZENBAJGIER

Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie

Recenzja książki: Małgorzata Stańczak, Zaspokojenie potrzeb ucznia zdolnego w szkole, Olsztyn 2009, Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, ss. 198.

Zdaniem Małgorzaty Stańczak zagadnienie rozwoju i ochrony potencjału ludzi zdolnych i uzdolnionych rozpatrywać można z dwóch perspektyw: indywidualnego rozwoju osoby oraz rozwoju społeczeństwa, w którym ta osoba żyje. [...] Mimo, że źródła rozwoju człowieka znajdują się w nim samym i stanowią wewnętrzny impuls do wzrastania, społeczeństwo jest niezbędnym warunkiem do samourzeczywistnienia, może ono wspomóc lub przeszkodzić rozwojowi człowieka.

Znaczenie efektywnego kształcenia uczniów zdolnych dostrzegły państwa Wspólnoty Europejskiej. Na spotkaniu ekspertów w 2002 roku w Nijmegen, poświęconego wymianie doświadczeń związanych z opieką dydaktyczno-wychowawczą nad uczniem zdolnym w państwach Unii Europejskiej, sformułowano postulat uznania edukacji tej grupy uczniów za priorytetowe zadanie polityki edukacyjnej.

Jeśli przyjrzeć się tym rozważaniom, zauważyć można słuszność tych twierdzeń. Kształcenie uczniów zdolnych jest problemem, któremu do dziś poświęca się zbyt mało uwagi. Obserwując nowości książkowe z zakresu pedagogiki, znaleźć można liczne pozycje dotyczące terapii oraz wspomaganie uczniów z różnego typu zaburzeniami w rozwoju. Natomiast książek, które w bezpośredni sposób dotyczą problemu kształcenia dzieci zdolnych, jest stosunkowo niewiele. Dlatego tak cenna jest pozycja, którą chciałam omówić, tym bardziej, iż w swojej pracy Autorka nie ogranicza się do rozważań czysto teoretycznych, ale popiera je badaniami empirycznymi.

Książka, o której mowa, podzielona została na 6 rozdziałów. W pierwszej części przedstawiono teoretyczne oraz praktyczne problemy kształcenia uczniów zdolnych. W części tej Autorka wyjaśnia pojęcie „uczeń zdolny”. Powołując się na T. Lewowickiego wymienia cztery cechy, które taki uczeń powinien posiadać. Następnie możemy znaleźć rozważania na temat problemów, jakich dostarcza zidentyfikowanie uczniów zdolnych w zespole klasowym. Jest

to o tyle istotne, że im wcześniej zaczniemy działania stymulujące rozwój dziecka, tym prędzej nasza praca przyniesie efekty. Wśród problemów, z którymi spotykają się nauczyciele, którzy chcą wytypować w klasie uczniów zdolnych, Autorka zauważa trudność w przeprowadzaniu grupowych testów psychologicznych. Nauczyciele bowiem nie posiadają odpowiednich kwalifikacji, aby taki test przeprowadzić.

Następnym problemem poruszonym w pierwszej części książki są koncepcje i sposoby kształcenia uczniów zdolnych. Do dzisiaj nie został rozwiązany problem, w jaki sposób miałyby wyglądać to kształcenie. Generalnie mówi się o dwóch tendencjach, a mianowicie: grupowanie uczniów zdolnych w specjalnie wyselekcjonowanych klasach czy szkołach oraz pozostawianie uczniów zdolnych w ich dotychczasowym środowisku szkolnym przy zapewnieniu im warunków pełnego rozwoju. Autorka omawia również różne strategie kształcenia uczniów zdolnych, np. strategia „szybciej”, strategia „więcej”, strategia „na wyższym poziomie”, strategia „oryginalnie”. Następnie dość dużo miejsca poświęcone jest omówieniu lekcyjnych oraz pozalekcyjnych form pracy z uczniem zdolnym. Możemy tutaj przeczytać między innymi o formach takich jak: międzynarodowa matura, szkoły specjalne (np. muzyczne lub plastyczne), skrócony czas ukończenia szkoły, indywidualny program nauki i wiele innych.

W kolejnym rozdziale zatytułowanym *Wybrane zagadnienia dotyczące potrzeb psychicznych* Autorka opisuje termin „potrzeba” oraz dywaguje na temat sposobu zaspokajania potrzeb ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb uczniów zdolnych. Następnie poruszony jest temat hierarchicznej teorii potrzeb Abrahama Masłowa, a także omówienie każdej z nich. Szczególnie dużo miejsca M. Stańczak poświęca szczegółowemu opisowi potrzeb: poznawczej, osiągnięć, mistrzostwa, uznania, znaczenia oraz samourzeczywistnienia. Przy omówieniu tych potrzeb zwraca się również uwagę na specyficzne wymagania psychiczne uczniów zdolnych. Ostatnią kwestią poruszoną w tym rozdziale są możliwości realizacji potrzeb uczniów zdolnych w rzeczywistości szkolnej. Nauczyciel napotyka tutaj różnorakie trudności, chociażby w zaspokojeniu potrzeby poznawczej. Uczeń zdolny nie zadowolony bowiem wiedzą podawaną powszechnie na lekcjach. Nie jest ona w stanie zaspokoić jego chęci poznania. Natomiast nauczyciel ma w swojej klasie uczniów, którzy nie są wybitnie uzdolnieni i to do nich musi dopasować materiał, dla nich tworzona jest przecież obowiązująca podstawa programowa.

W rozdziale III Autorka opisała badania własne. Dotyczyły one rozpoznania zróżnicowania szkolnych form pracy dydaktyczno-wychowawczej z uczniem zdolnym oraz ustalenia oddziaływań w zakresie zaspokajania potrzeb tej grupy uczniów. Głównym problemem badawczym było pytanie: „Jaki istnieje związek pomiędzy formami pracy dydaktyczno-wychowawczej z uczniami zdolnymi w szkole a zaspokajaniem potrzeb tej grupy uczniów?”. Badania prowadzone były w wybranych szkołach gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, łącznie było to 25 szkół. Do badań wybrani byli uczniowie, którzy zostali wytypowani przez nauczyciela bądź pedagoga szkolnego jako uczniowieolni, następnym kryterium kwalifikującym ucznia do próby badawczej było uczestnictwo tychże uczniów w zajęciach pozalekcyjnych organizowanych przez szkołę. Badaniami

objęto 104-osobową grupę uczniów zdolnych zdiagnozowanych na podstawie testów psychologicznych oraz 250-osobową grupę uczniów niezdiagnozowanych, a także 25-osobową grupę dyrektorów badanych szkół.

Kolejny rozdział książki – *Formy pracy dydaktyczno-wychowawczej w szkole z uczniem zdolnym* – M. Stańczak poświęciła zajęciom pozalekcyjnym. Jako główne przykłady zajęć pozalekcyjnych wymienione są koła zainteresowań oraz różne formy konkursowe. Badania potwierdziły, że szkoły bazują na standardowych strategiach działań w tym zakresie. W małym stopniu szkoły zapewniały uczniom takie formy, jak np. wykłady, konferencje, prelekcje, spotkania z ciekawymi osobami czy obozy naukowe. Następnie Autorka omawia zajęcia lekcyjne, podczas których odbywa się praca z uczniem ze szczególnymi zdolnościami. Z badań wynika, że bardzo rzadko w szkołach umożliwia się uczniom korzystanie z indywidualnego programu nauczania. Kilka następujących stron książki Autorka poświęciła na ustalenie przyczyn takiego stanu rzeczy. Dyrektorzy szkół uważają, że jedną z takich przyczyn, jest zbyt duża liczebność klas, natomiast M. Stańczak zauważa, że w ich wy tłumaczeniach dostrzec można tendencję do uwalniania się od odpowiedzialności za mało efektywne stymulowanie rozwoju uczniów zdolnych.

W rozdziale piątym zanalizowano tendencje w zaspokajaniu omawianych potrzeb badanych uczniów zdolnych w ramach zajęć pozalekcyjnych. Zaspokajanie potrzeb uczniów zdolnych analizowano także z uwzględnieniem szczebla i typu szkoły, do której uczęszczali badani uczniowie, czasu trwania i liczby uczestników zajęć pozalekcyjnych, w których uczestniczyli, a także wielości form zajęć pozalekcyjnych, w jakich brali udział.

W rozdziale szóstym omówione zostały tendencje w zaspokajaniu potrzeb badanych uczniów zdolnych w ramach lekcji. Analizowano np. zróżnicowanie tendencji w zaspokajaniu rozpatrywanych potrzeb uczniów uczęszczających do szkół określonego typu. Obszerne refleksje Autorka zamieściła na końcu pracy – zawierają one podsumowanie uzyskanych wyników badań.

Uważam, że książka ta jest bardzo cenną pozycją na rynku i może być przydatna zarówno dla nauczycieli, rodziców uczniów zdolnych, jak i studentów. Pokazuje ona, że jakkolwiek wiele działań zostało poczynionych na rzecz kształcenia uczniów zdolnych, to jednak pozostało jeszcze wiele do zrobienia w tym zakresie.